

Brussel, 3.2.2014
COM(2014) 38 final

ANNEX 14

BIJLAGE

LETLAND

bij het

corruptiebestrijdingsverslag van de EU

LETLAND

1. INLEIDING – BELANGRIJKSTE KENMERKEN EN ACHTERGROND

Kader voor corruptiebestrijding

Strategische aanpak. Het globale kader van het corruptiebestrijdingsbeleid is beschreven in de richtsnoeren voor de preventie en bestrijding van corruptie voor de periode 2009-2013.¹ De beleidsacties worden nader toegelicht in het programma voor corruptiepreventie en -bestrijding 2009-2013, dat 70 taken omvat die door verschillende instellingen moeten worden uitgevoerd. De regering heeft beide documenten goedgekeurd. Het programma is resultaatgericht en bevat een aantal specifieke termijnen, indicatoren en verantwoordelijkheden. Het bevat geen gedetailleerde ramingen van de begroting. Het bureau voor de preventie en bestrijding van corruptie (KNAB) fungeert als coördinerende instantie voor de tenuitvoerlegging van het programma. Het KNAB heeft specifieke corruptierisico's vastgesteld in de sectoren openbare aanbestedingen en nutsvoorzieningen, bij de plaatselijke regering en in staatsondernemingen.² In februari 2013 heeft de regering een kaderplan voor personele middelen in het centrale bestuur goedgekeurd dat heeft geleid tot een ruimer gebruik van vergelijkende onderzoeken en een eengemaakt stelsel van tuchtrechtelijke aansprakelijkheid. Een eengemaakte ethische code is gepland voor 2015.³

Rechtskader. Volgens de Groep van Staten tegen Corruptie van de Raad van Europa (GRECO) bieden de regelmatig geamendeerde bepalingen inzake omkoping in het Letse strafrecht een vrij degelijke rechtsgrond om corruptie strafbaar te stellen.⁴ Letland heeft de aanbeveling van GRECO om te verduidelijken hoe het aanbieden van en verzoeken om ongeoorloofde voordelen en het ongevraagd ontvangen van zulke voordelen in het strafrecht worden aangepakt. De aanbevelingen van GRECO om het actief omkopen van werknemers van de nationale en plaatselijke regeringen en indirecte actieve handel strafbaar te stellen, is ook slechts gedeeltelijk uitgevoerd.⁵ Als reactie op deze en andere aanbevelingen heeft Letland in december 2012 en maart 2013 het strafwetboek gewijzigd. In augustus 2013 stelde de regering wijzigingen van de wet inzake de overheidsdienst voor om de selectie van directeuren van administratieve agentschappen te centraliseren: de staatskanselarij zou de selectieprocedure en -criteria uitwerken, vergelijkende onderzoeken aankondigen en de bekwaamheid van kandidaten beoordelen.⁶ De voorgestelde regels zijn bedoeld om de politieke invloed en de rol van persoonlijke contacten bij zulke benoemingen te beperken.

Institutioneel kader. In 2008 heeft Letland bezuinigingen opgelegd op de begroting van instellingen die zich bezighouden met de bestrijding en preventie van corruptie. Het bureau voor de preventie en bestrijding van corruptie (KNAB) blijft een centrale rol spelen. Het heeft in het verleden belangrijke onderzoeken verricht, ondanks de recente interne crisis. De ontwerpstrategie van het KNAB voor 2013-2015 is toegespitst op instellingen die verantwoordelijk zijn voor belangrijke activa en middelen, de gezondheidszorg, het gerechtelijke apparaat, de ordediensten en de financiering van politieke partijen.⁷ Het KNAB werkt samen met de financiële recherche, de nationale grensbewakingsdienst en andere instellingen. Het Bureau voor Binnenlandse Veiligheid

¹ Richtsnoeren voor de preventie en bestrijding van corruptie 2009-2013 (Informatief gedeelte):

http://www.knab.lv/uploads/eng/guidelines_for_corruptionprevention_combating_2009_2013.pdf

² KNAB 2011 *Publiskais pārskats*. Rīga: p. 5. http://www.knab.lv/uploads/free/parskati/knab_publicais_parskats_2011.pdf

³ Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcija (informatīvā daļa). Bekrachtigd op 5 februari. Beschikbaar op: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40265608>.

⁴ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3%282008%291_Latvia_One_EN.pdf.

⁵ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3%282012%2913_Second%20Latvia_EN.pdf.

⁶ Grozījumi Valsts civildienesta likumā, VSS-358, TA-1775. Goedgekeurd door het kabinet van ministers op 06/08/13.

Likumprojekta „Grozījumi Valsts civildienesta likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

<http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?dateFrom=2012-10-07&dateTo=2013-10-07&text=civildienesta&org=0&area=0&type=0>

⁷ KNAB (2012) *KNAB izstrādājis darbības stratēģijas projektu turpmākajiem trim gadiem* <http://www.knab.lv/lv/knab/press/article.php?id=391584>.

(ISB) van de staatspolitie onderzoekt strafbare feiten begaan door politie-agenten en beoordeelt klachten van burgers, onder meer over corruptie. Het is de bedoeling dat dit bureau een afzonderlijk orgaan wordt onder toezicht van het ministerie van Binnenlandse Zaken.⁸ De overheidsdienst voor financiële controle (SAO), die het gebruik van de middelen van de centrale en plaatselijke regering controleert, heeft zowel in rechte als in de praktijk een hoge mate van onafhankelijkheid. In 2011 stelde de SAO ernstige tekortkomingen vast in de jaarverslagen van zeven overheidsinstellingen. Tussen 2006 en 2012 leidden haar bevindingen tot 23 administratieve procedures, 15 zaken die onontvankelijk werden verklaard vanwege verjaring en 56 zaken waarin een strafrechtelijke procedure werd opgestart, waarvan er één tot een veroordeling en een boete heeft geleid.⁹ Hoewel strafzaken gewoonlijk vlotter worden berecht dan burgerrechtelijke of administratieve zaken, zijn vertragingen in complexe strafzaken hinderlijk voor de effectieve bestrijding van corruptie, aangezien er maar weinig corruptiezaken op hoog niveau zijn waarin een definitief oordeel is geveld.¹⁰ Veroordelingen voor strafbare feiten die verband houden met corruptie hebben gewoonlijk betrekking op lager geplaatste ambtenaren en het middenkader en op transacties met beperkte bedragen.¹¹

Opiniepeilingen

Perceptie-enquêtes. Volgens de speciale Eurobarometer van 2013 is 83 % van de respondenten van mening dat corruptie wijdverbreid is in Letland (EU-gemiddelde: 76 %), terwijl 67 % zegt dat het aanvaardbaar is om een geschenk te geven om iets gedaan te krijgen van de overheid (het hoogste percentage in de EU). Ongeveer 20 % beweert dat corruptie gevolgen heeft voor zijn dagelijks leven (EU-gemiddelde: 26 %). 81 % gaat akkoord met de stelling dat omkoping en het gebruik van connecties vaak de gemakkelijkste manieren zijn om openbare dienstverlening te krijgen (EU-gemiddelde: 73 %).¹²

Ervaring met corruptie. Ongeveer 6 % van de Letse respondenten bij de speciale Eurobarometer van 2013 verklaart dat de afgelopen 12 maanden van hen werd gevraagd of verwacht dat zij een steekpenning zouden betalen (EU-gemiddelde: 4 %) en 25 % geeft aan persoonlijk iemand te kennen die steekpenningen aanvaardt of heeft aanvaard (EU-gemiddelde: 12 %).

Enquêtes bij ondernemingen. Volgens de Eurobarometer-enquête bij ondernemingen van 2013 beschouwt 20 % van de ondernemingen corruptie als een probleem voor zaken doen in Letland (EU-gemiddelde: 43 %) en is 37 % van mening dat corruptie hen de afgelopen drie jaar heeft verhinderd een openbare aanbesteding in de wacht te slepen (EU-gemiddelde: 32 %). Ongeveer 79 % beschouwt corruptie als een wijdverbreid fenomeen (EU-gemiddelde: 75 %).¹³

Achtergrond

Particuliere sector. Letland heeft de bepalingen van Kaderbesluit 2003/568/JBZ inzake de aansprakelijkheid van rechtspersonen deels omgezet. In haar verslag over de omzetting van 2011 stelde de Commissie vast dat Letland, wat actieve corruptie betreft, geen aandacht had geschonken aan het beloven van een omkooptsom en het strafbare feit ook beperkte tot gevallen waarin het aanbod of de belofte werd aanvaard. Volgens het tweede uitvoeringsverslag werd het aanvaarden

⁸ Ministru Kabinets (2013) *Koncepcija par Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveidošanas par iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju risinājumiem (informatīvā daļa)*. Bekrachtigd op 30/07/13. <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40273130&mode=mk&date=2013-07-30>.

⁹ SAO Annual Report 2012, blz. 16, 17. http://www.lrvk.gov.lv/upload/VK_Publikaisgadaparskats_23Jan2013.pdf.

¹⁰ Zie het punt over aansprakelijkheid en de integriteit van verkozen ambtenaren hieronder.

¹¹ *Statistieken over rechtszaken voor strafbare feiten begaan in overheidsdienst in Letland 2004 - 2011* Centrum voor overheidsbeleid PROVIDUS. <http://corruption-c.wikidot.com/statistics-on-trials-of-corruption-cases>.

¹² Speciale Eurobarometer 397 van 2013.

¹³ Flash-Eurobarometer 374 van 2013.

van een aanbod niet in de Letse wetgeving inzake passieve corruptie opgenomen.¹⁴ Een aantal van deze problemen werd rechtgezet bij meer recente wijzigingen. De schaduw economie vertegenwoordigde 26,1 % van het bbp in 2012.¹⁵ In de Global Competitiveness Index van 2013 bekleedt Letland de 52e plaats van 148 landen.¹⁶

Belangenconflicten en bekendmaking van vermogen. Ambtenaren mogen in de twee jaar nadat zij het openbare ambt hebben verlaten geen inkomen vergaren uit ondernemingen als zij tijdens hun ambt aanbestedingsbesluiten of besluiten inzake de toekenning van financiering hebben genomen met betrekking tot die onderneming of toezicht hebben gehouden op die onderneming.¹⁷ Parlementsleden, ministers en andere hooggeplaatste ambtenaren mogen tijdens hun ambt en in de twee jaar daarna geen aandelen hebben in ondernemingen die betrokken zijn bij openbare aanbestedingen of financiering krijgen van de overheid, tenzij die financiering is toegekend naar aanleiding van een vergelijkend onderzoek. Voor hooggeplaatste ambtenaren van agentschappen en plaatselijke regeringen gelden soortgelijke voorschriften.¹⁸ GRECO merkte op dat de regeling inzake belangenconflicten voor openbare ambtenaren, hoewel zij omvattend is, ook complex en rigide is.¹⁹ Formalistische naleving is bij de in de wet vastgestelde onverenigbaarheden en andere beperkingen voor openbare ambtenaren belangrijker dan de evaluatie van de verdienste van individuele zaken. Als de maatregelen met betrekking tot belangenconflicten zouden worden afgestemd op de specifieke behoeften van verschillende beroepen, zou dat ambtenaren aanmoedigen om de relevante voorschriften beter te begrijpen en zich deze eigen te maken en te kiezen voor een proactievare aanpak.²⁰ In december 2011 keurde het parlement de wet inzake de vermogensaangifte van natuurlijke personen en niet-aangegeven inkomsten goed. Alle inwoners (niet enkel openbare ambtenaren) van wie de vermogensbestanddelen een bepaalde drempel overschrijden, zijn bij deze wet verplicht een eenmalige vermogensaangifte in te dienen in 2012.²¹ Deze wet had tot doel de financiële controles te vergemakkelijken door verdachten niet langer de kans te geven om hun rijkdom te verklaren door oude bronnen te vermelden die niet langer konden worden nagevolgd. Op het niet indienen van een aangifte of het doorgeven van foute gegevens staat echter slechts een eerder beperkte administratieve sanctie.²²

Financiering van politieke partijen. De financiering van politieke partijen en verkiezingscampagnes is relatief transparant. Naar aanleiding van aanbevelingen van GRECO heeft Letland de bepalingen inzake de aansprakelijkheid van natuurlijke personen voor inbreuken op de financiering van politieke partijen versterkt en de verjaringstermijn voor administratieve strafbare feiten verlengd.²³ Letland beperkt individuele schenkingen aan partijen (enkel natuurlijke personen mogen schenkingen doen), evenals het bedrag dat een partij mag uitgeven tijdens een campagne. De wet voorziet ook in een volledige en snelle bekendmaking van alle schenkingen en

¹⁴ COM(2011) 309 definitief, tweede uitvoeringsverslag van FD 2003/568/JBZ van 6 juni 2011: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/report_corruption_private_sector_en.pdf

¹⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/07_shadow_economy.pdf.

¹⁶ http://www3.weforum.org/docs/GCR2013-14/GCR_Rankings_2013-14.pdf.

¹⁷ Wet inzake de preventie van belangenconflicten bij de activiteiten van openbare ambtenaren. Punt 10, paragraaf 7.

¹⁸ Wet inzake de preventie van belangenconflicten bij de activiteiten van openbare ambtenaren. Punt 10.

¹⁹ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

²⁰ Zie Informatīvais ziņojums „Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmas 2009. – 2013. gadam īstenošana” (Informatieverslag over de tenuitvoerlegging van het actieplan ter preventie en bestrijding van corruptie voor de jaren 2009-2013). http://www.knab.lv/uploads/free/valsts_programma/zino-knap_2010.pdf.

²¹ Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likums (Wet inzake de vermogensaangifte van natuurlijke personen en niet-aangegeven inkomsten). Beschikbaar op: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=241275>.

²² Boete van maximaal 360 EUR. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss (Het wetboek van administratieve inbreuken van Letland), Punt 165. http://www.likumi.lv/doc.php?id=89648#saist_4.

²³ De aanbeveling van GRECO inzake de onafhankelijkheid van het KNAB is echter slechts deels uitgevoerd, zoals in het volgende punt wordt aangegeven. GRECO: Derde evaluatieronde - Nalevingsverslag over Letland, oktober 2010, blz. 11. [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2010\)6_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2010)6_Latvia_EN.pdf).

in de bekendmaking van de uitgaven van partijen.²⁴ Het risico bestaat echter dat partijen niet-geregistreerde middelen gebruiken om verdoken advertenties te betalen.²⁵ De mogelijkheid bestaat nog steeds om op inofficiële wijze te betalen voor gunstige berichtgeving (verdoken advertenties) in bepaalde media.²⁶ Grote schenkingen aan politieke partijen door mensen met bescheiden middelen hebben vermoedens doen rijzen van tussenkomst, hetgeen strafbaar is als het op grote schaal gebeurt.²⁷ In november 2012 heeft het parlement de nieuwe wet inzake verkiezingscampagnes goedgekeurd en de wet inzake de financiering van politieke organisaties (partijen) gewijzigd om het plafond voor de campagne-uitgaven te halveren.²⁸ De nieuwe wetgeving lijkt op het eerste gezicht een belangrijke stap om het risico van politieke corruptie te beperken, maar de praktische tenuitvoerlegging ervan zal strengere controles vereisen. In juni 2013 maakte het KNAB voor het eerst gebruik van zijn bevoegdheid om de betaling van overheidsfinanciering aan een politieke partij op te schorten. De partij had het nagelaten transacties ter waarde van 54 137 EUR te vermelden op haar aangifte van de verkiezingsinkomsten en -uitgaven voor 2011.²⁹ Volgens de partij waren de uitgaven echter gemaakt door kandidaten die de partij hadden verlaten.

Klokkenluiders. De arbeidswetgeving verbiedt represailles tegen werknemers die hun wettelijke rechten hebben uitgeoefend of de autoriteiten op de hoogte hebben gebracht van een vermoedelijke inbreuk op het werk.³⁰ Deze wet bevat geen verplichting tot vertrouwelijkheid. De wet inzake het voorkomen van belangenconflicten beschermt de vertrouwelijkheid van een openbare ambtenaar of een werknemer die een belangenconflict van een andere openbare ambtenaar heeft gemeld.³¹ Deze bescherming geldt echter niet voor personen die omkoping of machtsmisbruik aanklaagt. De wet inzake meldingen verbiedt de bekendmaking van informatie over de inhoud en de bron van de melding op verzoek van diegene die de melding heeft gemaakt.³² In het algemeen zijn deze bepalingen een stap in de goede richting, maar zij voorzien niet in een omvattend stelsel voor de bescherming van klokkenluiders. 92 % van de Eurobarometer-respondenten zegt dat zij gevallen van corruptie die zij hebben meegemaakt of waarvan zij getuige waren, niet hebben gemeld (EU-gemiddelde: 74 %).

Transparantie van lobbyactiviteiten. Letland heeft geen expliciete regelgeving inzake lobbyactiviteiten, hoewel aantekeningen bij ontwerpwetgeving informatie geven over de georganiseerde raadplegingen.³³ GRECO heeft gesuggereerd dat Letland meer zou kunnen doen om de toegang tot informatie in het wetgevingsproces te verbeteren, met name ten aanzien van

²⁴ Wet inzake de financiering van politieke organisaties (partijen).

²⁵ KAŽOKA, I. (2011) *Kas buru jāuzlabo Latvijas partiju finanšu un priekšvēlēšanu aģitācijas regulejumā?* Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, blz. 9.

²⁶ PROVIDUS. http://www.providus.lv/upload_file/Jaunumi/2010/ZiniojumsPartijuFinanses2011gatavs2.pdf

²⁷ Krimināllikums. Goedgekeurd op 17/06/98, laatst gewijzigd op 13/12/12. Punt 288.3

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966>

²⁸ Likumprojekts trešajam lasījumam *Likumprojekts 'Priekšvēlēšanu aģitācijas likums'* (Nr.273/Lp11) <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/B9056E70F4F3DE64C2257ABE00528881?OpenDocument> Likumprojekts trešajam lasījumam *Likumprojekts 'Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā'* (Nr. 222/Lp11).

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/D8683EBE18A74B15C2257ABE00523BC6?OpenDocument>.

²⁹ KNAB (2013) *KNAB pieņēmis lēmumu par valsts budžeta finansējuma izmaksas pārtraukšanu Reformu partijai*. <http://www.knab.lv/lv/knab/press/article.php?id=413202>.

³⁰ Darba likums (*Arbeidswet*). Beschikbaar op: <http://www.hkumi.lv/doc.php?id=26019>. Punt 9, paragraaf 1.

³¹ Wet inzake de preventie van belangenconflicten bij de activiteiten van openbare ambtenaren. Punt 20, paragraaf 7.

³² Iesniegumu likums (*Wet inzake meldingen*). <http://www.likumi.lv/doc.php?id=164501>.

³³ MK noteikumi Nr.300 'Ministru kabineta kārtības rullis' (*Huishoudelijk reglement van het kabinet van ministers*). Artikel 3. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=190612> MK instrukcija Nr.19 'Tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtība' (*Procedure voor de eerste effectbeoordeling van een wetsontwerp*). <http://www.likumi.lv/doc.php?id=203061>. Saeimas kārtības rullis (*Huishoudelijk reglement van Saeima*). Punt 85, paragraaf 5, item 6. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57517>.

lobbying.³⁴ Een wetsontwerp daaromtrent is sinds 2012 in behandeling.³⁵ Het ministerie van Milieubescherming en Regionale Ontwikkeling en een aantal andere agentschappen hebben online basisinformatie gepubliceerd over de contacten met lobbyisten, op basis van interne ethische codes.³⁶

2. AANDACHTSPUNTEN

Onafhankelijkheid en doeltreffendheid van instellingen voor corruptiebestrijding

Het bureau voor de preventie en bestrijding van corruptie (KNAB) is actief sinds 2003 en heeft een positieve reputatie opgebouwd. Het KNAB is belast met verschillende taken op het gebied van preventie, onderzoek en onderwijs, waaronder de controle op de financiering van politieke partijen. Het KNAB fungeert ook als onderzoeksinstantie voorafgaand aan de rechtszaak en heeft traditionele politiebevoegdheden en toegang tot de gegevensbanken van banken en belastingdiensten.

Goede praktijken: een doorzoekbare onlinegegevensbank van politieke schenkingen

De doorzoekbare gegevensbank van politieke schenkingen van het KNAB bevat actuele, volledige gegevens over schenkingen aan partijen, die zij binnen 15 dagen bekend moeten maken, met inbegrip van de datum, de waarde, de bron en de ontvanger van de schenking. Er bestaan soortgelijke gegevensbanken voor lidmaatschapsbijdragen en de verplichte financiële aangiften en jaarverslagen.³⁷ De toegankelijkheid van deze informatie draagt bij tot de preventie en detectie van corruptie.

Naar aanleiding van het controversiële ontslag van een KNAB-directeur in 2008 maakte het bureau een periode van instabiliteit door, waarbij een conflict ontstond tussen het personeel en de volgende directeur, die in 2009 werd benoemd. Mede ten gevolge van de bezuinigingen op de begroting en de salarissen had bijna 20 % van de 142 medewerkers van het KNAB het bureau verlaten tegen eind 2010. Het KNAB bleef zich evenwel inzetten in de strijd tegen corruptie, en in 2010 werden managers van een staatsonderneming voor elektriciteit en de burgemeester van een badplaats aangehouden. Het KNAB voerde verschillende onderzoeken naar de voormalige directeur van de strafrechtelijke douaneraad, waarvan er één tot een veroordeling leidde.³⁸

Na de benoeming van een nieuwe directeur in november 2011 heeft het KNAB zijn publieke reputatie bestendigd. Terugkerende interne conflicten en de publieke controverse rond die conflicten hebben echter twijfels doen rijzen over de houdbaarheid van de onafhankelijkheid van het KNAB op de lange termijn. Geen enkele directeur van het KNAB heeft zijn volledige mandaat uitgedaan. In augustus 2013 ontsloeg de directeur van het KNAB de ethische commissie van het bureau nadat die een brief had gestuurd naar de eerste minister waarin zij hem en zijn adjunct-directeur beschuldigde van inbreuken op de voorschriften inzake belangenconflicten. De directeur van het KNAB startte eveneens een tuchtprocedure tegen een andere adjunct-directeur nadat zij, tijdens haar optreden als directeur in zijn afwezigheid, een aantal van zijn besluiten had ingetrokken. Zij werd in december 2013 ontslagen en in januari 2014 in functie hersteld. Als reactie op de interne spanningen in het KNAB richtte de eerste minister een werkgroep op,

³⁴ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

³⁵ Ministru kabineta rīkojums Nr. 113 ‘Grozījumi Ministru kabineta 2011. gada 12. decembra rīkojumā Nr. 647 ‘Par koncepciju ‘Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem’. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=255743>.

³⁶ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. *Par lobētāju sniedzamie dati*. http://www.varam.gov.lv/lat/lidzd/informacija_par_lobijiem/.

³⁷ <http://www.knab.lv/lv/finances/db/>.

³⁸ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2011. gada 21. oktobra spriedums.

voorgezeten door de openbare aanklager, om de doeltreffendheid van de wettelijke normen voor het KNAB te beoordelen en aanbevelingen op te stellen om de globale doeltreffendheid van het KNAB te verbeteren.

De derde evaluatieronde van GRECO bracht verschillende institutionele problemen aan het licht met betrekking tot de onafhankelijkheid van het KNAB: (1) het KNAB staat onder het rechtstreekse toezicht van de eerste minister; (2) de directeur wordt benoemd en ontslagen door het parlement, op aanbeveling van de regering; (3) de begroting wordt voorgesteld en aangenomen door het parlement, terwijl het KNAB onderzoek kan voeren naar de leden van dat parlement. Om deze tekortkomingen weg te werken, heeft GRECO maatregelen aanbevolen om de onafhankelijkheid van het KNAB te versterken, waaronder maatregelen ten aanzien van het externe toezicht op zijn activiteiten, de procedure voor de benoeming en het ontslag van zijn directeur en de besluitvorming over zijn begroting.³⁹ Letland heeft vervolgens een commissie van hooggeplaatste magistraten en regeringsambtenaren ingesteld om kandidaten voor de functie van KNAB-directeur te beoordelen in een vergelijkend onderzoek op basis van vooraf bepaalde criteria. Het hoofd van de commissie kan aanvullende deskundigen uitnodigen, ook van ngo's. Deze maatregelen hebben enige zoden aan de dijk gezet om het risico op politieke inmenging bij de benoeming van de directeur van het KNAB te beperken.

Zoals GRECO opmerkte in de vierde evaluatieronde zijn er evenwel nog geen wetgevende maatregelen goedgekeurd, bijvoorbeeld inzake begrotingsaspecten, en moet het kabinet van ministers nog een beslissing nemen over voorstellen om de rol van de regering in het toezicht op het KNAB te hervormen.⁴⁰

De onafhankelijkheid en doeltreffendheid van het gerechtelijke apparaat vereisen nadere aandacht. De Commissie van Venetië (het adviesorgaan van de Raad van Europa voor constitutionele aangelegenheden) waarschuwde dat gerechtelijke benoemingen vanwege de reikwijdte van de bevoegdheden van het parlement ten aanzien van rechters in de loop der tijd waarschijnlijk ten prooi zullen vallen aan de partijpolitiek.⁴¹ Hoewel het globale risico op rechtstreekse politieke inmenging in gerechtelijke besluiten relatief laag is, werd er bezorgdheid geuit over potentiële inmenging bij benoemingen. In oktober 2009 en december 2010 weigerde het parlement, zonder duidelijke motivering, om de benoeming van twee afzonderlijke kandidaten voor het Hooggerechtshof te bevestigen. Een van de kandidaten had eerder een aanhoudingsbevel uitgevaardigd voor een invloedrijke politicus. De andere kandidaat was een bekende deskundige in het strafrecht van een niet-gouvernementele denktank. Beide kandidaten voldeden aan de formele vereisten en hadden de eerdere stappen van de procedure doorlopen.

In de context van het Europees Semester van economische beleidscoördinatie van 2013 heeft de Raad Letland aanbevolen om de lopende hervormingen af te ronden om de efficiëntie en kwaliteit van het gerechtelijke apparaat te verbeteren, de achterstand weg te werken en de duur van de procedures in te korten.⁴² GRECO heeft potentiële zwakke plekken vastgesteld die gevolgen kunnen hebben voor het vermogen van de rechterlijke macht om corruptie te voorkomen en te bestraffen: de vaststelling en controle van de begroting, de financiering en middelen van rechtbanken (met inbegrip van de beloningsniveaus van de medewerkers van rechtbanken en een voldoende aantal rechters), politieke beïnvloeding bij de benoeming van rechters, gerechtelijke onschendbaarheid voor administratieve overtredingen, het interne ethos van zelfbestuur en

³⁹ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2012\)13_Second%20Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2012)13_Second%20Latvia_EN.pdf).

⁴⁰ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2012\)13_Second%20Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2012)13_Second%20Latvia_EN.pdf).

⁴¹ Advies inzake het wetsontwerp inzake de rechterlijke macht en de overeenkomstige wijzigingen van de grondwet van Letland, CDL

AD (2002) 26.

⁴² Aanbeveling 2013/C 217/12 van de Raad van 9 juli 2013.

ethische normen en controle.⁴³ Letland heeft de bevoegdheid voor gerechtelijke overdrachten reeds verhuisd van het parlement naar de Raad van Justitie. Zoals GRECO opmerkte moet de bevoegdheid voor de benoeming en de loopbaan van rechters (met inbegrip van herbenoeming en promotie) echter bij het gerechtelijke apparaat blijven om de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht te bewaren.⁴⁴

Als er geen verdere waarborgen worden geboden ten aanzien van een eerlijk proces bij het ontslag van rechters, duidelijke beoordelingscriteria en voldoende middelen voor de gerechtelijke kwalificatieraad⁴⁵ en diegenen die belast zijn met de beoordeling, komt de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht volgens GRECO mogelijk in het gedrang, met name wat de veiligheid van het mandaat van rechters betreft. Om de verantwoordingsplicht te bevorderen heeft GRECO tevens aanbevolen om de administratieve onschendbaarheid voor rechters en openbare aanklagers af te schaffen en maatregelen in te voeren om te waarborgen dat tuchtzaken worden afgehandeld voor de verjaringstermijn verstrijkt. In 2013 werd een nieuw systeem voor de evaluatie van de prestaties van de rechters van kracht. Rechters kunnen worden geschorst als er een tuchtzaak tegen hen is gestart en moeten worden geschorst als er een strafzaak is gestart. In juli 2013 weigerde de minister van Justitie de benoeming van een voorzitter van een regionale rechtbank voor een tweede mandaat te bevestigen en stelde daarmee de evaluatiecommissie terzijde.

Om de transparantie te vergroten werd een verplichting ingevoerd om uitspraken van de rechtbank op het internet te publiceren.⁴⁶ Andere positieve ontwikkelingen voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de integriteit zijn de instelling van de Raad van Justitie, de gerechtelijke kwalificatieraad, de gerechtelijke tuchtraad en de tuchtrechtbank voor rechters, naast de bestaande Commissie voor rechterlijk ethiek, om collectieve probleemoplossing te bevorderen en magistraten ertoe aan te zetten om initiatief te nemen. Volgens GRECO beschikken deze organen niet over voldoende voltijdse medewerkers en hebben hun leden het moeilijk om hun dagelijkse activiteiten te combineren met specifieke taken binnen de gerechtelijke organen.⁴⁷ In juni 2013 wijzigde het parlement de wet inzake de rechterlijke macht in een poging om de vertragingen bij de rechtbanken aan te pakken.⁴⁸

Openbare aanbestedingen

Openbare werken, goederen en diensten waren in 2011 goed voor ongeveer 20 % van het bbp van Letland. De waarde van de inschrijvingen die werden gepubliceerd in het Staatsblad, uitgedrukt in procent van de totale uitgaven aan openbare werken, goederen en diensten, bedroeg 87,2 % in 2011 (het hoogste percentage binnen de EU).⁴⁹ Volgens de Eurobarometer-enquête bij ondernemingen van 2013 inzake corruptie is 66 % van de Letse respondenten van mening dat corruptie wijdverbreid is bij het beheer van openbare aanbestedingen door de nationale overheid (EU-gemiddelde: 56 %) en is 58 % diezelfde mening toegedaan voor opdrachten gegund door plaatselijke overheden (EU-gemiddelde: 60 %).⁵⁰ De Letse respondenten gaven met name aan dat

⁴³ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf)

⁴⁴ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4%282012%293_Latvia_EN.pdf

⁴⁵ De gerechtelijke kwalificatieraad ziet toe op het kwalificatieproces voor nieuwe rechters en beoordeelt hun geschiktheid en professionele paraatheid. Deze raad ziet tevens toe op het proces voor het toekennen van kwalificatieniveaus die gekoppeld zijn aan het salaris. De raad bestaat uit negen leden die door de conferentie van rechters worden verkozen voor een mandaat van vier jaar: drie rechters uit het Hooggerechtshof en de regionale rechtbanken, twee kantonrechters en een kadasterrechter. Tegen de adviezen van de gerechtelijke kwalificatieraad kan beroep worden aangetekend bij de tuchtrechtbank. Artikel 93, wet inzake de rechterlijke macht.

⁴⁶ Likumprojekts otrajam lasījumiem Grozījumi likumā 'Par tiesu varu' (Nr.223/Lp11) <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/036A899E3C47A43EC2257AEF004FAEB8?OpenDocument>

⁴⁷ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4%282012%293_Latvia_EN.pdf

⁴⁸ Grozījumi likumā 'Par tiesu varu'. <http://likumi.lv/doc.php?id=258013>

⁴⁹ http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/modernising_rules/public-procurement-indicators-2011_en.pdf

⁵⁰ Flash-Eurobarometer 374 van 2013.

de volgende praktijken wijdverbreid waren bij openbare aanbestedingsprocedures: specificaties die worden toegesneden op bepaalde ondernemingen (73 %), misbruik van procedures van gunning door onderhandelingen (36 %), belangenconflicten bij de beoordelingen van inschrijvingen (53 %), geheime afspraken bij inschrijvingen (56 %), onduidelijke selectie- of evaluatiecriteria (55 %), misbruik van bijzondere redenen ter rechtvaardiging van het gebruik van niet-concurrerende procedures (45 %), het betrekken van inschrijvers bij het opstellen van specificaties (50 %) en het wijzigen van de contractuele voorwaarden nadat het contract is gesloten (50 %). Deze indicatoren houden weliswaar niet noodzakelijkerwijs rechtstreeks verband met corruptie, maar geven wel risicofactoren weer die de vatbaarheid voor corruptie bij openbare aanbestedingen verhogen. In haar beoordeling in het kader van het Europees Semester wees de Europese Commissie voorts op onvoldoende mededinging voor overheidsopdrachten voor onderhoudswerken en de aanleg van wegen en bruggen.⁵¹

Voor openbare aanbestedingen in de bouwsector gelden specifieke uitdagingen. Naar aanleiding van een onderzoek van het KNAB werden managers op gemeentelijk niveau en uit de privésector veroordeeld voor omkoping in verband met bouwprojecten. Het bureau voor toezicht op openbare aanbestedingen heeft gevallen geregistreerd waarbij de aanbestedende diensten het nalieten om documenten beschikbaar te maken voor de inschrijvers, de vereisten voor inschrijvers en onderaannemers ontbraken of onduidelijk waren of de vereisten ten aanzien van de kwalificaties van de inschrijvers onevenredig waren.⁵² Zulke inbreuken wijzen niet noodzakelijk op corruptie, maar geven wel aan dat het risico van corruptie bestaat. Ook de gedecentraliseerde aanbesteding van een reeks gestandaardiseerde goederen en diensten (zoals internetdiensten), ondanks het bestaan van een gecentraliseerd stelsel voor elektronische aanbestedingen, brengt risico's met zich.

Het wetboek van administratieve inbreuken is ondertussen gewijzigd en voorziet nu in administratieve sancties voor schendingen van openbare aanbestedingsprocedures, procedures voor publiek-private partnerschappen en de gunning van concessies.⁵³ Daardoor zullen ambtenaren kunnen worden bestraft voor inbreuken op het gebied van aanbestedingen die geen strafbaar feit zijn. De regering heeft zich beziggehouden met het uitwerken van voorstellen om het stelsel voor openbare aanbestedingen te verbeteren. Enkele van de wijzigingen die in juni 2013 werden aangebracht in de wet inzake openbare aanbestedingen zijn de verplichting voor plaatselijke regeringen om een gecentraliseerde aanbestedingsprocedure te gebruiken, striktere gevolgen voor leveranciers die de aanbestedingsopdracht niet naleven en de verplichting om kleine aanbestedingsopdrachten online te publiceren.⁵⁴ In juni 2013 wijzigde de regering de regelgeving inzake gecentraliseerde elektronische aanbesteding, waardoor de groep kopers die zich in het systeem kunnen registreren, werd uitgebreid.⁵⁵ Deze veranderingen zorgen samen voor een geleidelijke evolutie in de richting van meer gecentraliseerde aanbestedingen. De regering heeft tevens nieuwe voorschriften goedgekeurd voor aanbestedingsprocedures door particuliere ondernemingen of vereniging die EU- of andere overheidsfinanciering krijgen.⁵⁶ In de nieuwe voorschriften wordt de nadruk gelegd op transparantie en de preventie van belangenconflicten.⁵⁷

⁵¹ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/swd2012_latvia_en.pdf, p. 20.

⁵² Iepirkumu uzraudzības birojs (2012) *Pārskats par Iepirkumu uzraudzības biroja darbu 2011.gadā (Vadības ziņojums)*, blz. 2, 3. <http://www.iub.gov.lv/files/upload/VadibasZinojums2011gadu.pdf>.

⁵³ Likumprojekts Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā.
<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/04FE04808DD722B9C2257A87003B67A2?OpenDocument>.

⁵⁴ Grozījumi Publisko iepirkumu likumā. Goedgekeurd op 20/06/13. <http://likumi.lv/doc.php?id=258040>.
⁵⁵ Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 28.decembra noteikumos Nr.1241 'Centralizēto elektronisko iepirkumu noteikumi'. Goedgekeurd op 30/07/13. <http://likumi.lv/doc.php?id=258671>.

⁵⁶ 04/06/13. MK noteikumi Nr.299 'Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem'. <http://likumi.lv/doc.php?id=257257>

⁵⁷ Lapiņš, A. (2013) Jauna kārtība patērētāju finansētiem iepirkumiem. *Iepirkumi*, 2 juli. <http://zurnalsiepirkumi.lv/jauna-kartiba-pasutitaju-finansetiem-iepirkumiem/>

Met een bouwwet die in juli 2013 werd goedgekeurd, werd een nieuw register ingevoerd voor bouwondernemers, en ondernemingen moeten tegenwoordig een specifiek classificatiedocument aanvragen om in aanmerking te kunnen komen voor deelname aan openbare aanbestedingsprocedures. Individuele aankoopagentschappen zijn niet langer verplicht om de ondernemingen te evalueren.⁵⁸

Verantwoordingsplicht en integriteit van verkozen ambtenaren

Passende normen voor de verantwoordingsplicht en integriteit van verkozen ambtenaren stellen een voorbeeld voor andere sectoren en zijn cruciaal om corruptie op hoog niveau te voorkomen. Er is bezorgdheid gerezen over de integriteit van individuele parlementsleden. Zo zouden parlementsleden naar verluidt elkaars familieleden in dienst nemen om het verbod op het aanwerven van de eigen familieleden te omzeilen.⁵⁹ In mei 2011 gaf de president de aanzet tot de ontbinding van de legislatuur. Hij noemde in dat verband een aantal van zulke gevallen, naast de weigering van het parlement om de immuniteit van een parlements lid naar wie een KNAB-onderzoek liep op te heffen, waardoor de gebouwen niet konden worden doorzocht. De president uitte zich ook bezorgd over de politieke invloed van oligarchen.⁶⁰ De ontbinding werd in juli 2011 bevestigd in een referendum, waardoor er in september 2011 vervroegde verkiezingen moesten worden georganiseerd. Het nieuwe parlement besteedt meer aandacht aan corruptiebestrijding.

In 2012 wijzigde het parlement zijn huishoudelijk reglement om een open stemming over de benoeming van rechters, de openbare aanklager, de directeur van het KNAB en andere in te voeren. Dit is een verbetering in vergelijking met de vroegere geheime stemmingen, die tot controversiële besluiten inzake benoemingen en ontslagen in het kader van het corruptiebestrijdingsbeleid leidden. In navolging van deze trend wijzigde het parlement in september 2013 de grondwet om een open stemming inzake de benoeming van de rechters van het Grondwettelijk Hof in te voeren.⁶¹ Het keurde tevens amendementen goed om de status van rechters en openbare aanklagers van het Grondwettelijk Hof die worden geschorst vanwege strafrechtelijke vervolging of een tuchtprocedure te verduidelijken.⁶²

Naast de wet inzake de preventie van belangenconflicten⁶³ zijn parlementsleden ook onderworpen aan de ethische code van het parlement.⁶⁴ De code bevat bepalingen om werkelijke en schijnbare belangenconflicten, pogingen om besluiten van nationale en gemeentelijke overheden onrechtmatig te beïnvloeden en vertrouwelijke informatie voor privédoeleinden te gebruiken, aan te pakken. Het Comité voor mandaten, ethiek en meldingen ziet toe op de tenuitvoerlegging van de code en kan schriftelijke of mondelinge waarschuwingen geven.⁶⁵ De code heeft sinds ze werd goedgekeurd in 2006 slechts beperkt resultaat gehad, aangezien slechts enkele parlementsleden werden bestraft voor corruptiegerelateerde inbreuken. GRECO schreef dat beperkte aantal toe aan de abstracte en achterhaalde bewoording van de code en de weinig proactieve aanpak van het

⁵⁸ Ekonomikas Ministrija (2013) D.Pavļuts: Jaunais Būvniecības likums dos pozitīvu stimulu visai ekonomikai. <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?id=33374&cat=621>.

⁵⁹ GRECO (2012) *Vierde evaluatieronde. Evaluatieverslag Letland*. Straatsburg: blz. 13, 14. [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf)

⁶⁰ Toespraak van president Valdis Zatlers aan het Letse volk, 28 mei 2011, http://www.president.lv/pk/content/?cat_id=605&art_id=17537.

⁶¹ Grozījums Latvijas Republikas Satversmē. <http://likumi.lv/doc.php?id=260656>

⁶² Grozījumi Satversmes tiesas likumā. <http://likumi.lv/doc.php?id=259938> Grozījumi Prokuratūras likumā. <http://likumi.lv/doc.php?id=259941>

⁶³ Likums Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā (Wet inzake de preventie van belangenconflicten bij de activiteiten van openbare ambtenaren). <http://www.hkumi.lv/doc.php?id=61913>

⁶⁴ Saeimas kārtības rullis (*Huishoudelijk reglement van Saeima*). Goedgekeurd op 28/07/94, laatst gewijzigd op 19/01/12. Punt 179, bijlage. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57517>.

⁶⁵ Saeimas kārtības rullis (*Huishoudelijk reglement van Saeima*). Goedgekeurd op 28/07/94, laatst gewijzigd op 19/01/12. Punt 179, paragraaf 1, item 3 en paragraaf 7. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57517>.

comité, dat enkel optreedt als er klachten komen van parlementsleden.⁶⁶ Er wordt aanbevolen om de ethische code te herzien en aan te vullen met praktische kanalen voor het bespreken en oplossen van ethische vraagstukken, door vertrouwelijk advies en institutionele sturing en opleiding te verstrekken.⁶⁷ GRECO beveelt tevens aan om een systeem in te voeren waarbij aan het begin van parlementaire procedures ad hoc mondelinge verklaringen moeten worden afgelegd, die vervolgens openbaar bekend kunnen worden gemaakt, om ervoor te zorgen dat potentiële belangenconflicten correct worden geregistreerd en gemeld. De meeste besluiten van het comité bevatten geen gedetailleerde motivering en dragen dus weinig bij tot het inzicht van de parlementsleden en de bevolking in het algemeen in de praktische toepassing van de ethische beginselen.⁶⁸

Parlementsleden zijn vrijgesteld van een aantal corruptiebestrijdingsbepalingen van de wet inzake belangenconflicten, waaronder de procedures om belangenconflicten te melden. Meldingen bij het KNAB met betrekking tot andere parlementsleden zijn wel mogelijk, meldingen met betrekking tot zichzelf niet. GRECO merkte op dat het een verkeerd signaal geeft aan de bevolking wanneer wordt vertrouwd op het gezond verstand van de individuele parlementsleden om zulke kwesties zelf op te lossen. De groep spoorde het KNAB er tevens toe aan om zijn inspanningen om parlementsleden te laten weten wat zij moeten doen bij mogelijke belangenconflicten voort te zetten, maar merkte op dat het de taak van het parlement was om zelf meer verantwoordelijkheid te nemen op dit gebied. Een sterker stelsel om de ethiek in het parlement te reglementeren zou het vertrouwen van de bevolking helpen vergroten.⁶⁹

De bepalingen inzake de onschendbaarheid van parlementsleden zijn niet herzien sinds zij voor het eerst werden ingevoerd. GRECO heeft aanbevolen om de administratieve onschendbaarheid op te heffen, aangezien zij haar oorspronkelijke doel niet langer dient en de indruk wekt dat parlementsleden boven de wet staan.⁷⁰ Bij recente pogingen om de administratieve onschendbaarheid af te schaffen werd echter niet de nodige tweederdemeerderheid gevonden om de grondwet te wijzigen.

Om verkozen ambtenaren effectief ter verantwoording te roepen en het ontradende effect van relevante sancties te waarborgen, moeten zaken tijdig worden berecht. In een belangrijke zaak tegen een grote politiek partij voor overmatige uitgaven tijdens de verkiezingscampagne van 2006 werd in 2011 een definitieve uitspraak gedaan, nadat er al twee verkiezingen de revue waren gepasseerd en de partij was ontbonden. Door die vertraging kon het oordeel van de rechtbank om de partij een boete op te leggen voor overmatige uitgaven en het aanvaarden van onwettige schenkingen niet langer worden afgedwongen.

Staatsondernemingen

De indruk heerst dat beheers- en bestuursfuncties worden herverdeeld aan de hand van de veranderingen in de regeringscoalitie, waardoor het risico bestaat op belangenconflicten en corruptie. Deze indruk zou deels kunnen worden weggenomen door de publieke verantwoordingsplicht binnen staatsondernemingen te verbeteren.⁷¹ Om de situatie te verbeteren organiseerde het agentschap voor privatisering in 2012 en 2013 een op verdienste gebaseerde selectie van leden van raden van beheer in vier grote ondernemingen waarin de staat een aandeel

⁶⁶ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

⁶⁷ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

⁶⁸ Mandātu, ētikas un iesniegumu komisija (2010-2013) *Par Saeimas deputātu ētikas kodeksa pārkaupumiem*. <http://mandati.saeima.lv/lemuma-projekti/par-saeimas-deputatu-etikas-kodeksa-prkpuumiem>.

⁶⁹ [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

⁷⁰ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4%282012%293_Latvia_EN.pdf.

⁷¹ Kalniņš, V. and Litvins, G. (2011) *Augošas vērtības meklējums. Valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības: rīcībpolitikas un prakses izvērtējums Sabiedriskās politikas centrs Providus, blz. 54-64.*

heeft.⁷² De leden van de raden van bestuur van staatsondernemingen zijn onderworpen aan dezelfde voorschriften inzake de onverenigbaarheid van ambten en de bekendmaking van vermogensbestanddelen die gelden voor openbare ambtenaren.⁷³ Staatsondernemingen zijn verplicht om bekend te maken welke criteria zij hanteren om de salarissen van hun ambtenaren en werknemers te bepalen.⁷⁴ De wet voorziet ook in publieke toegang tot informatie over schenkingen door staatsondernemingen.⁷⁵ Hoewel de overheidsdienst voor financiële controle bevoegd is om staatsondernemingen te controleren, werd opgemerkt dat interne controleurs geen onafhankelijke bestuursleden of onafhankelijke auditcomités hebben aan wie zij verslag kunnen uitbrengen.⁷⁶ Bovendien kopen door de staat gecontroleerde ouderondernemingen diensten van dochterondernemingen tegen voorwaarden die niet geheel transparant zijn. De regering is voornemens een gedeeltelijk gecentraliseerd verantwoordingsagentschap op te richten dat verslag zou uitbrengen aan de eerste minister.⁷⁷ In mei 2013 werden ontwerpamendementen voorgelegd aan het parlement om het bestuur van staatsondernemingen te verbeteren en te zorgen voor een professionelere benoeming van managers en de mogelijkheden voor politisering van ondernemingen te beperken.⁷⁸ Deze plannen worden nog besproken en voorzien tevens in de heroprichting van de raden van beheer voor grotere ondernemingen, die in 2009 werden afgeschaft voor alle ondernemingen die volledig in handen zijn van de staat.

3. TOEKOMSTIGE STAPPEN

Letland heeft vorderingen geboekt in de preventie en aanpak van corruptie en heeft bijvoorbeeld een doorzoekbare onlinegegevensbank van politieke schenkingen uitgewerkt, evenals een register van onderzoeken van het KNAB. Bovendien zijn er geleidelijk aan corruptiebestrijdingswetten ontwikkeld en geoptimaliseerd, hoewel de tenuitvoerlegging in de praktijk niet altijd even goed is. Verdere inspanningen kunnen helpen om het risico van corruptie bij openbare aanbestedingen te beperken en de verantwoordingsplicht van verkozen ambtenaren en de transparantie van staatsondernemingen te verbeteren.

De volgende punten vereisen nadere aandacht:

- de verwezenlijkingen van het **KNAB** in stand houden door zijn onafhankelijkheid te versterken en het bureau te beschermen tegen potentiële politieke inmenging, met name in toezicht- en begrotingsprocedures.
- zorgen voor meer mededinging bij **overheidsopdrachten** en het gebruik van gecentraliseerde elektronische aanbestedingen bevorderen. De inspanningen van het KNAB om corruptie bij openbare aanbestedingen op te sporen verder ontwikkelen. De transparantie van **staatsondernemingen** verbeteren en professionele selectiecriteria vaststellen voor beheers- en bestuursfuncties.

⁷² Spridzāns, A (2013) *Padomes locekļu atlases prakse 2012/2013* VAS 'Privatizācijas aģentūra'. <http://delna.lv/business-integrity-conference/conference-materials/>.

⁷³ Zoals bepaald in de wet inzake de preventie van belangenconflicten

⁷⁴ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atbildības likums (*Wet inzake de beloning van ambtenaren en werknemers van nationale en plaatselijke regeringsinstellingen*). Punt 2.

⁷⁵ Likums 'Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu' (*Wet inzake de preventie van verspilling van financiële middelen en eigendommen van de staat en plaatselijke regeringen*). Punt 14. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=36190>

⁷⁶ Baltisch Instituut voor Corporate Governance (2012) *Het bestuur van staatsondernemingen in de Baltische staten*, blz. 49. <http://corporategovernance.lt/uploads/docs/Governance%20of%20State-owned%20Enterprises%20in%20the%20Baltic%20States.pdf>

⁷⁷ Ministru kabinets (2012) Valsts kapitāla daļu pārvaldības koncepcija. <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3990>

⁷⁸ Ministru kabinets (2013) *Sēdes protokols Nr. 32*, 28. maijs. <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2013-05-28>.

- het **vermogen van de rechterlijke macht om corruptiezaken** op een onafhankelijke manier **te behandelen** versterken door de rol van zelfregulerende gerechtelijke instanties bij benoemingen en loopbaanontwikkeling te versterken, meer maatregelen te treffen om het recht op een eerlijk proces in tuchtprocedures te waarborgen en de bevoegdheid van het parlement bij het benoemen van rechters te beperken.
- de **ethische code van het parlement** herzien en strikter toepassen, praktische sturing inzake belangenconflicten, schriftelijke ad hoc-verklaringen aan het begin van procedures verplichten en de administratieve onschendbaarheid voor parlementsleden opheffen.